

institut

Seu de Castelló de la Plana

d'estudis

PUBLICACIONS
DE LA
PRESIDÈNCIA
7 / 2001

Juny de 2001
Acte inaugural

catalans

Seu de Castelló de la Plana

**PUBLICACIONS
DE LA
PRESIDÈNCIA
7 / 2001**

Juny de 2001
Acte inaugural

This One

0Q3S-F45-SS9Q

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Seu de Castelló de la Plana : juny de 2001, acte inaugural. —
(Publicacions de la Presidència ; 7)
ISBN 84-7283-600-2
I. Institut d'Estudis Catalans II. Títol
III. Col·lecció: Publicacions de la Presidència ; 7
1. Institut d'Estudis Catalans. Seu de Castelló de la Plana
061.22(467.321.2-2) (042)

2

Disseny gràfic: Enric Satué

© dels autors

© Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: novembre de 2001

Tiratge: 450 exemplars

Compost per fotocomposició gama, s. l.
Carrer d'Aristides Maillol, 3, 1r. 08028 Barcelona

Imprès a Altés, SL
Carrer de Cobalt, 160. 08907 L'Hospitalet de Llobregat

ISBN: 84-7283-600-2

Dipòsit Legal: B. 44818-2001

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

El dia 7 de juny de 2001 tingué lloc, a la Sala d'Actes del Centre Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Castelló, l'acte de presentació de la seu de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló de la Plana. Prèviament a l'acte públic, el Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Catalans mantingué una reunió amb els membres valencians de l'IEC, a la Biblioteca del Centre Municipal.

Reproduïm a continuació un extret de l'acta de la reunió del Consell Permanent i els parlaments pronunciats durant l'acte públic que foren a càrrec de l'Excm. Sr. Manuel Castellet, president de l'Institut d'Estudis Catalans, que va obrir l'acte, l'Il·lm. Sr. Vicent Pitarch, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, l'Il·lm. Sr. Joan A. Argenter, president de la Secció Filològica, i el senyor Miguel Ángel Mulet, tinent d'alcalde i regidor de Cultura de l'Ajuntament de Castelló.

Després dels parlaments, l'Excm. Sr. Manuel Castellet descobrí una placa commemorativa de la inauguració de la seu.

Al final dels textos reproduïm imatges de l'acte públic.

**EXTRET
DE L'ACTA DE
LA REUNIÓ
DEL CONSELL
PERMANENT
DEL 7
DE JUNY
DE 2001**

Es reuneix el Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló de la Plana, a les cinc de la tarda del 7 de juny de 2001, dia en què se celebra l'acte públic d'inauguració de la seu de l'IEC a la Comunitat Valenciana, situada al Centre Municipal de Cultura de Castelló (carrer d'Antoni Maura, 4). El Consell es reuneix a la Biblioteca de l'Ateneu, situada també al Centre de Cultura. A un quart de set s'hi incorporen els membres valencians.

Assistents:

Manuel Castellet i Solanas, president

Carles Miralles i Solà, secretari general

Josep Egozcue i Cuixart, tresorer

Màrius Foz i Sala, president de la Secció de Ciències Biològiques

Manuel Ribas i Piera, president de la Secció de Ciències
i Tecnologia

Joan A. Argenter i Giralt, president de la Secció Filològica

Joan Vilà i Valentí, president de la Secció de Filosofia i Ciències
Socials

Ramon Sistac i Vicén, secretari per a Afers Institucionals

Josep Enric Llebot Rabagliati, secretari científic

Jordi Vinaixa i Serra, gerent

M. Rosa Franquesa i Bonet, cap del Gabinet de la Presidència

Han excusat l'absència:

Josep Carreras i Barnés, vicepresident,

Albert Balcells i González, president de la Secció Històrico-
Arqueològica

Membres valencians de l'Institut:

Manuel Ardit i Lucas

Francesc Asensi i Botet

Josep Lluís Blasco i Estellés

Antoni Ferrando i Francès

Albert G. Hauf i Valls

Ramon Lapiedra i Civera

Joan-Francesc Mira i Casterà
Manuel Pérez Saldanya
Vicent Pitarch i Alinela
Lluís B. Polanco i Roig
Vicenç M. Rosselló i Verger

Han excusat l'absència:
Germà Colón i Domènech
Juli Peretó i Magraner
Carles Solà i Ferrando

El Consell expressa la seva satisfacció i la de l'Institut per ser a Castelló amb motiu de l'obertura de la seu i fa constar en l'acta l'agraïment al senyor Vicent Pitarch, membre castellonenc de l'IEC, per la tasca que ha realitzat personalment i que ha fet viable la creació d'aquesta seu valenciana.

El president comenta la conferència de premsa que ha tingut lloc aquest matí en el mateix lloc on s'està desenvolupant la reunió i a la qual ha assistit ell acompanyat del senyor Vicent Pitarch, i el senyor Ramon Sistac. La conferència ha tingut molt bona acollida i ha estat seguida per catorze mitjans, a banda d'aquells que han fet entrevistes per telèfon. El president agraeix profundament els articles que redactats per membres o per altres persones han aparegut a la premsa.

Acords presos pel Consell Permanent

Fundació Carles Salvador

Acord 32.1. L'Institut d'Estudis Catalans pren l'acord de participar en la creació de la Fundació Carles Salvador amb l'Ajuntament de Benassal i la família, d'acceptar el nomenament de marmessor del fons bibliogràfic i documental de Carles Salvador per part dels seus hereus, d'aportar al Patronat de la Fundació tants membres com hi

tinguin l'Ajuntament i els hereus de Carles Salvador i de dipositar a la seu de l'esmentada Fundació un fons bibliogràfic integrat per publicacions pròpies.

Cicle de conferències del País Valencià

Acord 32.2. En vista de la bona acollida del cicle de conferències al nord de País Valencià «Homenatge als nostres pobles i a la seua gent» que tingueren lloc de l'11 de gener al 23 de febrer de 2001 a diferents poblacions, el Consell Permanent acorda celebrar al sud del País Valencià el cicle de conferències «Homenatge als nostres pobles i a la seua gent.»

El contingut del cicle serà el següent:

Dimecres 17 d'octubre

Castalla

Homenatge a Enric Valor, escriptor, folklorista i gramàtic (Castalla, 1911-València, 2000).

Conferenciant: Joan Miralles, filòleg.

(Mallorca, 1945; membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i catedràtic de la Universitat de les Illes Balears).

Lloc: Casa de Cultura.

Dijous 18 d'octubre

Alcoi

Homenatge a Camil Visedo, arqueòleg (Alcoi, 1876-1958).

Conferenciant: Josep Guitart, arqueòleg.

(Badalona, 1946; membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona).

Lloc: Centre Cultural.

Dimarts 23 d'octubre

Alacant

Homenatge a Julio Guillén Tato, militar i historiador (Alacant, 1897-Madrid, 1972).

Conferenciant: Vicent Rosselló, geògraf.

(Mallorca, 1931; membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans i catedràtic de la Universitat de València).

Lloc: Centre Municipal de les Arts.

Dimecres 24 d'octubre

Elx

Homenatge a Pere Ibarra, historiador (Elx, 1858-1934).

Conferenciant: Joan Castaño, historiador.

(Elx, 1950; Arxiu Històric d'Elx).

Lloc: Aula de Cultura de Lacam.

Divendres 26 d'octubre

Xàbia

Homenatge a Antoni Llidó, capellà missioner (Xàbia, 1936-Xile, 1974) i a Jordi Farrero, mecenes cultural (Barcelona, 1926-1998).

Conferenciant: Carles Solà, enginyer químic.

(Xàtiva, 1945; membre de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'Institut d'Estudis Catalans i rector de la Universitat Autònoma de Barcelona).

Lloc: Saló de Plens de l'Ajuntament.

Dilluns 29 d'octubre

Dénia

Homenatge a Roc Chabàs, historiador i eclesiàstic (Dénia, 1844-1912).

Conferenciant: Manuel Ardit, historiador.

(València, 1941; membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i professor de la Universitat de València).

Temàtica de les conferències

Sobre l'especialitat de la persona homenatjada o que hi tinga relació.

Entitats col·laboradores

Diputació Provincial d'Alacant; Ajuntament d'Alacant; Ajuntament d'Alcoi; Ajuntament d'Elx; Ajuntament de Castalla; Ajuntament de Dénia, Ajuntament de Xàbia, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta i Associació Cultural Antoni Llidó.

Presentació a València de La ciència en la història dels Països Catalans

10

El senyor Josep Enric Llebot explica que l'Institut d'Estudis Catalans ha emprès la realització de l'obra *La ciència en la història dels Països Catalans* sota la direcció dels membres de l'Institut, senyors Joan Vernet i Ramon Parés, i que l'obra pretén oferir al públic de llengua catalana una història social de la ciència als Països Catalans des de la Catalunya comtal fins a la Guerra Civil, de tal manera que n'aporti una visió homogènia i amb una perspectiva adequada. Aquesta obra està redactada per un ampli ventall d'experts procedents del món de la història, de la ciència i de la història de la ciència, coordinats per un comitè de redacció dirigit per Ramon Parés i format per Josep M. Camarasa, Antoni Roca i Julio Samsó.

L'obra està estructurada en dos volums, els títols dels quals són: *Dels àrabs a la revolució científica* i *Del naixement de la ciència moderna a l'època actual*.

Cada part de l'obra té una sinopsi introductòria que comprèn tant un marc històric general com de la història de la ciència en abstracte, relativament breus, una síntesi crítica dels diferents capítols de la part i unes conclusions. Els capítols introduc-

toris lliguen el conjunt de capítols de cada part i asseguruen la unitat de l'obra.

El senyor Llebot diu que la presentació de l'obra s'ha pensat fer amb una conferència del senyor Víctor Navarro sobre Jeroni Muñoz, personatge del qual es té molta informació arran de la recerca que ha suscitat l'elaboració d'aquesta obra.

Acord 32.3. Atesa la importància de l'aportació del País Valencià a la tasca científica comuna, el Consell Permanent acorda fer la presentació pública de l'obra *La ciència en la història dels Països Catalans* a la ciutat de València en un acte durant la tardor vinent.

**ACTE
INAUGURAL
PARLEMENT DE
MANUEL
CASTELLET,
PRESIDENT
DE L'INSTITUT
D'ESTUDIS
CATALANS**

Permetin-me que comenci aquesta intervenció fent meves les paraules que pronuncià a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona el president del govern de les Illes Balears en l'acte d'inauguració del curs passat. Deia: «...que no em senti, de cap manera, un convidat en aquest acte. Es convida un que s'estima, però que és de fora casa. I jo som aquí com un de casa, de la gran casa comuna d'aquesta realitat històrica, cultural i científica que formen tots els pobles que tenen com a pròpia la llengua catalana.»

L'Institut d'Estudis Catalans se sent al País Valencià, i concretament avui a Castelló de la Plana, a casa, en aquesta casa comuna de la llengua i la cultura que compartim les diverses terres de llengua catalana. No som, ni per història ni per voluntat, uns nous nadius. Formem part d'una mateixa tradició, d'una mateixa llengua, d'una mateixa cultura i en aquesta condició volem ésser rebuts, volem ésser presents a Castelló.

Part d'una tradició, d'una llengua, d'una cultura plurals, respectuoses amb cada un dels territoris que les componen, respectuoses amb les diverses modalitats, totes elles igualment valuoses, totes elles igualment reconegudes, totes elles igualment estimades.

El Reial decret 3118 de l'any 1976, de reconeixement oficial de l'Institut d'Estudis Catalans, el defineix com una «corporació acadèmica, científica i cultural que té per objectiu l'alta recerca científica i, principalment, la de tots els elements de la cultura catalana», estableix textualment que «el seu àmbit d'actuació s'estendrà a les terres de llengua i cultura catalanes», i atorga a l'Institut competències i responsabilitats en l'estudi i fixació del lèxic i normes gramaticals de la llengua, a més del conreu de les ciències i les humanitats en tots els seus camps.

Les dificultats, tant d'estructura, com econòmiques, com de composició de les seves seccions, no permeteren que l'Institut d'Estudis Catalans dugués a terme d'una manera immediata els objectius per als quals se'l reconeixia oficialment, després de gairebé quaranta anys de persecució, semitolerància o tolerància, a mesura que ens acostàvem a l'inici de la darrera transició democràtica.

Aquell mandat inicial d'Enric Prat de la Riba de «rigor científic, catalanitat i obertura a l'exterior», reimpulsat pel Reial decret esmentat, és el que ens ha permès aquests darrers anys tenir una presència real en tot l'àmbit d'actuació de l'Institut, una tasca que ha estat possible per mitjà de dos tipus d'accions, unes estatutàries, les altres fruit de la nova dinàmica d'activitats.

D'una banda, les reformes estatutàries de 1997 i d'aquest mateix any 2001, que estableixen com a finalitats fonamentals: 1) tenir cura de l'estudi de la llengua catalana, establir-ne la normativa i vetllar perquè el procés de normalització d'aquesta llengua sigui coherent arreu del seu àmbit lingüístic; 2) contribuir a la planificació, la coordinació i la realització de la recerca en les diferents àrees de la ciència i la tecnologia, i 3) impulsar amb les activitats que li són pròpies, el progrés i el desenvolupament generals de la societat i realitzar, quan s'escaigui, tasques d'assessorament dels poders públics i altres institucions.

Unes reformes que, establint com a irrenunciable la unitat de la llengua, reconeixen i valoren les seves diverses i enriquidores modalitats i denominacions. Unes reformes que ens permeten que, mantenint una seu operacional principal, puguem obrir altres seus fora de Barcelona. Com avui ho fem a Castelló de la Plana.

D'altra banda, aquesta presència de l'Institut ha estat possible gràcies a un seguit d'actuacions en el conjunt del País Valencià, i concretament en terres castellonenques, amb el suport inestimable de les institucions acadèmiques i administratives pròpies. Vull destacar aquí el cicle *Cultura i comunicació*, organitzat conjuntament amb la Universitat Jaume I i l'Ajuntament de Castelló de la Plana, i el cicle de conferències al nord del País Valencià, del qual avui hem presentat la publicació, titulat *Homenatge als nostres pobles i a la seua gent*, patrocinat per la Diputació Provincial de Castelló i els ajuntaments de Vinaròs, la Pobla Tornesa, Benassal i la Vall d'Uixó. A tots ells, i als seus màxims responsables, el nostre agraïment per aquesta inestimable col·laboració.

No és fruit de l'atzar que avui obrim aquesta seu a Castelló de la Plana, en un local cedit per l'Ajuntament de la ciutat;

una seu modesta però de gran significació i simbolisme. Qui no recorda aquelles paraules d'Azorín quan, referint-se a l'embranchida cultural castellonenca dels anys 20 i 30, afirmava que «el meridià cultural del País Valencià passava per Castelló.» Foren aquells els anys en què la vida cultural descansava en dos pernons fonamentals: l'Ateneu de Castelló i la Societat Castellonenca de Cultura, amb l'impuls d'homes com Gaetà Huguet, Salvador Guinot —primer president de la Societat, l'any 1919—, Lluís Revest —secretari—, Ricard Carreras, Àngel Sánchez Gozalbo o Josep Pascual Tirado, per citar-ne només els més significatius.

Precisament, fou la Societat Castellonenca de Cultura l'element clau en l'establiment de les anomenades *Normes de Castelló*, la codificació fabriana ratificada pel conjunt d'intel·lectuals i d'entitats culturals valencianes, el desembre de 1932, una de les grans fites culturals de tot el segle XX. A alguns dels noms ja esmentats, cal afegir-hi els d'Adolf Pizcueta i Carles Salvador. La metodologia i la filosofia implícita les va definir Lluís Revest en termes nítids: «l'únic sistema ortogràfic viable dels proposats fins a l'hora d'ara són les *Normes* de l'Institut [d'Estudis Catalans]», i en idèntica direcció es manifestava el president Salvador Guinot, en signar l'any 1931 en nom de tota la Castellonenca, la darrera crida *Per la nostra llengua*: «...creiem que res més pràctic i beneficiós pot ésser que acceptar les *Normes* de l'Institut [d'Estudis Catalans].»

Les aportacions d'il·lustres valencians i castellonencs a la llengua catalana, a la nostra llengua comuna, no es limiten a allò que he esmentat. El president de la Secció Filològica ens ha il·lustrat amb la contribució decidida i decisiva de tants i tants valencians, de tants i tants castellonencs, en el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll. Un diccionari que l'Institut d'Estudis Catalans està informatitzant i, d'acord amb els editors, posarà a la xarxa, a l'abast de tothom, amb la participació, documentada ja en aquests moments, del Govern de les Illes Balears, de la Generalitat de Catalunya i del Govern d'Andorra. Des d'aquí faig una crida il·lusonada a la Generalitat Valenciana i a les administra-

cions castellonenques perquè ens brindin el seu suport en aquesta tasca tan important per a la llengua i les seves diverses modalitats.

Vull insistir en el fet que ens sentim a casa, no només per tot allò que he esmentat fins ara, i en particular per la bona col·laboració amb la Diputació Provincial i amb l'Ajuntament de la ciutat, sinó també pels estrets lligams que ens uneixen amb entitats i empreses castellonenques: l'Associació Cultural Alambor, que cada any homenatja alguns castellonencs il·lustres, l'Agrupació Borrianenca de Cultura, que ha tingut la gentilesa de nomenar l'Institut d'Estudis Catalans Síndic d'Honor de l'any 2001, i l'empresa Tau, que ha restaurat amb una dedicació extraordinària la ceràmica valenciana del segle XVII de la seu principal de l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona, la Casa de Convalescència de l'antic Hospital de la Santa Creu. És obvi esmentar la Universitat Jaume I, amb la qual col·laborem en diverses iniciatives culturals i científiques, la més immediata, el proper mes de juliol, un curs intensiu avançat en matemàtiques finançat per la Comunitat Europea.

Però, una institució com l'Institut d'Estudis Catalans es configura essencialment pels seus membres, pels seus acadèmics, entre els quals hi ha una selecta representació de científics i lingüistes del País Valencià. Permetin-me que els anomeni: Manuel Ardit (historiador), Francesc Asensi (pediatre), Josep Lluís Blasco (filòsof), Germà Colón (filòleg), Antoni Ferrando (filòleg), Alfred Giner Sorolla (bioquímic), Albert G. Hauf (medievalista), Ramon Lapiedra (físic), Joan-Francesc Mira (antropòleg cultural), Juli Peretó (bioquímic), Manuel Pérez Saldanya (filòleg), Vicent Pitarch (sociolingüista), Vicenç Rosselló (geògraf), Carles Solà (enginyer químic). La recent reforma estatutària permet ampliar el nombre de membres numeraris de cada secció, de vint-i-un a vint-i-vuit, i estableix explícitament que «la composició de cada secció cal que tingui en compte la realitat diversa de l'àmbit lingüístic català.» Sens dubte, en els propers anys, la representació territorial tendirà a l'equilibri que només han de marcar les realitats sociocultural i demogràfica.

Avui, dia 7 de juny de 2001, el Consell Permanent de l'Institut d'Estudis Catalans s'ha reunit per primera vegada a la seu de Castelló i ha volgut prendre alguns acords que afecten especialment el País Valencià, com són: 1) la participació en la creació d'una Fundació Carles Salvador, amb l'Ajuntament de Benassal i la família de Carles Salvador, a fi de garantir la conservació i l'ús del llegat del mestre; 2) l'organització la propera tardor d'un cicle de conferències al sud del País Valencià *En homenatge als nostres pobles i a la seua gent*, concretament a Alacant, Alcoi, Castalla, Dénia, Elx i Xàbia, i 3) la presentació, el mes d'octubre a la ciutat de València, del primer volum de l'obra *La ciència en la història dels Països Catalans*, en la qual col·laboren molts historiadors valencians.

Fem avui, doncs, un pas important per a la consolidació d'una col·laboració estreta entre l'Institut d'Estudis Catalans i el conjunt de la societat que ens acull. Volem que aquesta seu que avui obrim sigui un nucli generador d'una dinàmica de cooperació, creadora de sinèrgies que ens permetin rendibilitzar millor els esforços humans, a la cerca i potenciació de tot allò que configura les nostres identitats. Insisteixo, oferim la nostra col·laboració desinteressada i demano a totes les institucions i entitats, acadèmiques, administratives, empresarials, públiques o privades la seva complicitat.

**ACTE
INAUGURAL
PARLEMENT DE
VICENT
PITARCH,
MEMBRE
DE L'INSTITUT
D'ESTUDIS
CATALANS**

He rebut l'encàrrec, més aviat l'honor, de presentar ací la darre-
ra publicació feta per l'Institut d'Estudis Catalans. De seguida
us heu adonat que aquesta no és una presentació de llibres con-
vencional ni rutinària. En tot cas, se situa en una dimensió
excepcional, i és per això que no podem estalviar-nos, en aques-
ta circumstància precisa, de sentir-nos tocats per l'entusiasme i
l'emoció.

El llibre que us ofereix ara l'IEC¹ recull un cicle de con-
ferències, continuador d'un altre primer cicle que sota el tema
general «cultura i comunicació» vam celebrar a començament de
l'any 2000 i a la nostra ciutat, en col·laboració amb l'Ajunta-
ment i la Universitat Jaume I. M'avance a dir-vos que aquesta
colla d'iniciatives de divulgació cultural responia a l'estratègia
de l'IEC de potenciar-ne la projecció social i, en concret, de fer-
se més proper a la societat valenciana i de copsar les reaccions
que aquesta presència hi podia suscitar. A hores d'ara podem
constatar amb satisfacció que l'experiència ha estat encoratjado-
ra i que els resultats han superat les previsions més optimistes.

Així com el primer cicle vam concentrar-lo a la nostra
ciutat i vam programar-lo sota un tema monogràfic, aquest
segon el vam dissenyar amb un format ben diferent. Es tractava
d'eixir de la ciutat i portar l'IEC per diverses comarques, d'en-
carregar les conferències a membres valencians de la institució
—amb l'excepció de la conferència inaugural que, per raons
diverses, pertocava de fer al president Castellet—, de reivindicar
personatges valencians que han fet aportacions exemplars a la
cultura i, en definitiva, d'oferir una temàtica pluridisciplinar.
Aquest segon cicle, en el qual ha col·laborat en termes notables
la Diputació de Castelló, fou dut a terme durant el gener i el
febrer d'enguany, als municipis de Castelló de la Plana, Vinaròs,
la Pobla Tornesa, Benassal i la Vall d'Uixó. I no puc continuar
sense reiterar l'agraïment més sincer de l'IEC als Ajuntaments de

1. *Homenatge als nostres pobles i a la seua gent: Segon cicle de conferències al nord del País Valencià*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2001.

les poblacions esmentades, així com a la Diputació Provincial, i també a la Universitat Jaume I (i a la seua Societat d'Antics Alumnes), sense oblidar d'altres col·laboradors puntuals, com Carles Santos, Nativitat Romeu o Josep Vicent Font. Deixeu-me anotar que dels cinc personatges valencians que reivindicava el segon cicle, n'hi ha un de viu, el doctor Alfred Giner-Sorolla —membre corresponent de la Secció de Ciències i Tecnologia—, la presència del qual aportà a la conferència homenatge una càrrega suplementària d'interès i d'emotivitat.

I bé, heus ací la memòria impresa d'aquelles conferències memorables, una publicació, al capdavant, que incrementa les manifestacions amb què s'ha presentat l'IEC a la nostra ciutat i a les comarques de la seua influència. Ben mirat, d'això es tractava, d'esbossar els camins perquè la primera institució de la catalanitat creués el riu de la Sénia i decidís d'instal·lar-se per aquestes latituds.

A qui demane per què la primera seu de l'IEC s'atura a Castelló, no costa gens de respondre-li que per simples raons de proximitat —respecte de Barcelona, és clar, això és, dels valors culturals que aquella ciutat simbolitza—, proximitat no solament geogràfica sinó també psicològica. De fet, aquesta sintonia castellanenca ve de lluny, tal com se'n feia eco Carles Salvador, allà per l'any 1922, a la glossa *Castelló, la major*: «en l'escala revalencianitzadora de les nostres terres, primer Castelló, després València, després Alacant [...]». Ara mateix jo no podria avaluar amb precisió fins a quin punt Castelló esdevingué realment als anys trenta «la seu de la intel·lectualitat del País Valencià», tal com reivindicava Gaetà Huguet l'any 1935. Siga com siga, del que no podem dubtar és que només a la nostra ciutat fou possible coronar una de les gestes de més transcendència en l'àmbit de la cultura que fou capaç de dur a terme la societat valenciana del segle xx, les anomenades *Normes de Castelló*, que no són —recordem-ho— sinó l'adaptació a la realitat domèstica valenciana de la normativització fabriana.

Sens dubte, tot el valencianisme de l'època, el polític i el cultural, coincidí a atorgar a la nostra ciutat un paper rellevant dins el conjunt de la societat valenciana, en el sentit que recollia

el cronista anònim d'*El Camí*, precisament en comentar la significació de les Normes: «i faltariem doblement a aquell deure patriòtic si no férem des d'estes planes l'elogi sincer i fervorós de la ciutat de Castelló, bella capital de les comarques septentrionals, que en esta ocasió, tan transcendental per a la vida col·lectiva del nostre poble, ha evidenciat una maduresa política, una inquietud conscient, una preparació ciutadana molt superior a la de València capital».²

Permeteu-me que recorde ara com foren de fluides i constants les relacions que connectaren les avantguardes de la intel·lectualitat valenciana —i castellanenca en concret— amb l'IEC, especialment durant les dècades dels vint i dels trenta del segle xx, precisament l'etapa daurada de la història cultural castellanenca dels temps moderns. Com a mostra il·lustrativa, n'hi haurà prou que hi aporte l'episodi que extrac de la revista *Timó*,³ el butlletí de PROA, aquella plataforma cultural del valencianisme que creà el gran castellanenc Gaetà Huguet. I bé, *Timó* comentava amb efusió la visita que féu a la nostra ciutat, a finals de novembre de 1935, una delegació de l'IEC, integrada per Pompeu Fabra, «redreçador de la llengua literària», Joan Coromines, Ramon Aramon i Josep M. de Casacuberta, «una de les persones que ha demostrat un interès i una simpatia més constants, des de fa molts anys, pel moviment valencianista». El comentarista hi afegia: «a Castelló els estimats amics visitaren la Societat Castellanenca de Cultura, tractant amb els senyors Guinot, Sánchez Cozalbo, Revest, Huguet i altres, de problemes de cultura comuns».³

Justament, aquella gloriosa tradició local, exemplarment encapçalada per la Societat Castellanenca de Cultura i per l'Ateneu Castellanenc l'IEC vol assumir-la, reivindicar-la i projectar-la dins el segle XXI. Com a expressió entranyable d'una tal continuïtat tenim l'honor de compartir aquesta sessió memorable amb tres castellanencs que bé poden simbolitzar la memòria viva

2. Anònim. *El Camí*, núm. 63, 20 de maig de 1933.

3. Revista *Timó*, núm. 5, p. 2.

d'aquell Castelló memorable: el senyor Rafael Ribés Pla, deixeble de les classes de català que, als anys de la II República, organitzaven l'Ateneu Castellonenc i Gaetà Huguet; el senyor Vicent Pascual i Roig, fill de l'inclit Josep Pascual i Tirado, el creador de *Tombatossals* i primer delegat de l'Obra del Diccionari a Castelló; i el senyor Joan Simon i Matutano, l'únic supervivent dels signataris de les *Normes de Castelló*. Dissortadament i per motius de salut, el senyor Simon ha hagut de renunciar, a darre-hora, a acompanyar-nos en la solemnitat present.

A tots vosaltres que ens brindeu aquest calor humà i als que, malgrat l'absència, ens ofereixen també el suport incondicional, moltes gràcies. Faríeu bé de saber que aquest ajut el considerem encoratjador i alhora necessari. En efecte, l'IEC necessita la col·laboració lleial de les institucions —polítiques, científiques, culturals— així com de la ciutadania. Confíem, doncs, que perseverareu en aquesta confiança envers l'IEC, i per la nostra banda, posem a disposició de la societat valenciana els recursos que ha acumulat aquesta venerable institució al llarg de prop de cent anys, la seua autoritat moral, la solvència científica i el prestigi acadèmic de dimensió internacional que l'acrediten. En aquesta conjuntura favorable, en què a Castelló i a la seua àrea d'influència convergeix un ritme accelerat de creixement econòmic amb les expectatives de relançament cultural que hi obri la consolidació de la Universitat Jaume I, l'IEC hi assumeix de repte de contribuir ben activament al nou protagonisme que han d'assolir les nostres comarques al si de la societat valenciana del segle XXI.

Entre els ací presents en som nombrosos, i nombroses, els que tenim la percepció nítida de participar en un acte de transcendència històrica. Decididament, ens sentim protagonistes d'una mena de ritual modest però d'abast imprevisible. D'altra banda, la inauguració d'aquesta seu que ara oficialitzem constitueix una mostra exemplar de democratització de la cultura i, doncs, de convivència. Reconec que el camí que hem hagut de recórrer fins ací mateix ha estat ardu i alhora engrescador. Ho serà més, sens dubte, el que ens espera, per tal com les expecta-

tives que hem generat al nostre voltant són formidables. No hi ha dubte que, un cop superada aquesta cerimònia d'esperances, hi arriba l'hora de la veritat, *el dia després*.

L'IEC acull amb il·lusió el repte que suposa l'obertura de la seu castellonenca, tot assumint-ne el compromís corresponent. Així doncs, eleva a la categoria de consigna aquella expressió que ens és familiar de «anem per faena». En correspondència, de tots els racons de la vila i ravals ix espontània i sincera la salutació d'acollida: «benvingut siga qui a sa casa ve».

**ACTE
INAUGURAL
PARLAMENT DE
JOAN A.
ARGENTER,
PRESIDENT
DE LA SECCIÓ
FILOLÒGICA
DE L'INSTITUT
D'ESTUDIS
CATALANS**

Ara fa cent anys mossèn Alcover llançà la seva crida a tota la societat catalana, en el sentit més omnicomprensiu del terme, a través de la seva lletra de convit, amb l'objectiu de contribuir a l'arreplega de material per a aquell projecte de diccionari que havia d'acollir les més diverses manifestacions de la llengua catalana, tant escrites com orals, tant antigues com modernes, totes les manifestacions «d'aquesta llengua —segons que escrivia amb verb exuberant i amb estil extrovertit— del bresol y del derrer sospir, del cor, d'aquesta llengua estimadíssima, amb totes les seves varietats del Rosselló, Catalunya, Balears y Valencia, ab totes les seves evolucions y creixenses del sigle xi ensá: de la gran llengua catalana entesa així, ha d'esser el diccionari que volem fer, qu'anam a comensar. Volem reunir, fins allá on nos sia possible, el tresor merevellós; volem fer l'inventari, tot lo complet que sabrem, de la riquesa, de la opulencia imponderable, estupenda, que en paraules, frases, adagis, modismes y formes té escampada y esbargida la nostra llengua dins els nombrosos monuments escrits dels seus fills del sigle xi ensá, guardats dins biblioteques y arxius: riquesa y opulencia qui brollen encara rabents, llampants, inestroncables, de la boca dels milenars de milenars de gent qui pobla Catalunya espanyola y Catalunya francesa, les Illes Balears y l'antich regne de Valencia».

A propòsit del llenguatge parlat, «vivent» com ell l'anomenava, el canonge mallorquí escrivia: «La secció del llenguatge vivent es importantíssima, capital. Molts se figuren que la nostra llengua es una llengua morta. Concedeixen que altre temps, be, seria tot lo que vullam; pero, lo que es diu ara, es morta y ben morta. Aquests tals fan llástima y rialles en el meteix temps, perque demostren una ineptitut absoluta en materia de pendre'l pols a una llengua, y que no han estudiada poch ni molt la nostra ni se son fixats gens en l'estat aont se troba tant a Catalunya com a Mallorca, Valencia y el Rosselló. Estudiada de prop la llengua parlada actualment en aquestes regions, a pesar de mes de dos sigles de desolació literaria, a pesar de tant de temps d'haver estat abandonada a si meteixa, sense casi gens de conreu artístich, considerada inepta e indigne de servir de vehicle, de

vesta. a les altes especulacions y concepcions capdalts de l'esperit, a pesar de tot això y de la guerra verinosa y encarnissada que li ha feta el centralisme cesarista espanyol y el francès, pitjor y mes radical encara que l'espanyol; a pesar de totes aquestes coses. tan polent campava la nostra llengua, rels tan fondes havia posades dins el seu antich reyalme. tan valenta es. de tan bon prou. tan brinosa. tan estrenua. tan indomable. —que ha resistit admirabilíssimament. ha surat demunt tot. no l'han poguda capxafar ni arronsar ni malferir! Cops blaus té, y qualche trau, y escarrinxades, y peladures, y qualche os fora del lloch, y qualche membre mitx baldat o afollat; perque ¡sabeu de quina manera l'han fiblada y botxinejada. No; com no l'han retuda. com no l'han arronsada, com no l'han morta, ja no la retrán, ja no la arronsarán. ja no la matarán: La seva vida, per tort que venga a-n els seus contraris, está assegurada y ben assegurada: el camp es seu: la victoria es seva».

El projecte, el treball i la tossuderia d'Alcover abocaren directament o indirecta en fites singulars per a la nostra llengua: el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. la creació de l'Institut d'Estudis Catalans i de la seva Secció Filològica, que ell presidí abans que ningú, i sobretot, i gràcies a la perseverança i l'esforç del seu deixeble Francesc de B. Moll, el *Diccionari català-valencià-balear*, una de les obres més encisadores i llegidores de la lexicografia catalana i romànica. Aquesta obra. però. fou concebuda de bell començ no pas com la d'un sol home ni la de dos, sinó com la de tot un poble.

Ara i ací esdevé inevitable la referència a mossèn Joaquim Garcia Girona (1867-1928), aquell gran capellà de Benasal que mantingué sempre una intensa col·laboració amb la Societat Castellonenca de Cultura i alhora amb l'Institut d'Estudis Catalans. No solament fou un lexicògraf competent i el creador de l'epopeia del Maestrat. amb *Seidia* (1920), sinó també un dels primers destinataris de la *lletra de convit* de mossèn Alcover. En una carta que mossèn Girona adreçava. l'any 1902. al canonge de Manacor. hi posava l'èmfasi en una de les seves passions més nobles. el recull i descripció de mots. modismes. refranys. al

capdavall, el llenguatge viu (en termes literals, el «tresor del llenguatge català») del seu Benassal. Vull remarcar que *Seidía* era publicada l'any 1920, tot just constituïda la Societat Castellonenca de Cultura, i en la seva publicació foren determinants els estímuls de Salvador Guinot, Gaetà Huguet, Lluís Revest i també mossèn Antoni M. Alcover. I encara m'hauran de permetre que esmenti un altre detall biogràfic de mossèn Garcia Girona. En una carta a mossèn Alcover, hi manifestava l'emoció que li havia produït la seva primera visita a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans i que el portà a exclamar: «Quina glòria i quin goig és allò dels Estudis!»

Mentre mossèn Girona era el delegat de l'Obra del Diccionari al Maestrat, ací mateix, a la ciutat de Castelló, aquella tasca era assumida per un castellonenc colossal, Josep Pascual i Tirado (1884-1937), l'inimitable creador de la mitologia local, de *Tombatossals*. Sobre la seva col·laboració amb mossèn Alcover no afegiré ací res a les magnífiques aportacions que ens ha fet el professor Lluís Gimeno i Betí a la seva obra *Josep Pascual i Tirado i l'Obra del Diccionari (1920-1930)*, editada per la Castellonenca (2000). Com no podia ser altrament, aquesta ínclita entitat col·laborà estretament amb diversos projectes de l'IEC i amb el Diccionari Alcover-Moll en particular. I així, un cop desaparegut Pascual i Tirado, el seu lloc seria ocupat, quan la conjuntura política ho permetria, per Àngel Sánchez Gozalbo (1894-1987).

A diferència de la de fa cent anys, la *Lletra de convit 2001*, que respon a una iniciativa de la Universitat de les Illes Balears, té com a objectiu la preocupació no pas pel corpus de la llengua, sinó pel seu estatus, en imaginar-la com una llengua plenament reconeguda entre les altres llengües europees en el context d'un món on la diversitat és un valor a preservar i no pas una nosa a escombrar. Ben segur que els homes i dones de Castelló donaran suport a aquesta iniciativa com cent anys enrere ho van fer a la crida d'Alcover.

**ACTE
INAUGURAL
PARLAMENT DE
MIGUEL ÀNGEL
MULET,
TINENT
D'ALCALDE
I REGIDOR DE
CULTURA DE
L'AJUNTAMENT
DE CASTELLÓ**

En primer lloc vull justificar l'absència del nostre alcalde, l'Il·lm. Sr. José Luis Gimeno Ferrer, a causa d'una indisposició.

En segon lloc i en representació de l'Ajuntament de Castelló, manifesto la nostra satisfacció per l'acte que ens aplega, un acte marcat per uns paràmetres de tolerància i pluralisme a l'hora d'acceptar els diferents plantejaments manifestats sobre qualsevol tema vinculat a la nostra cultura, però sense perdre «el nord» imposat pel rigor a nivell científic, singularitat que ha caracteritzat l'Institut al llarg de la seva trajectòria històrica.

Amb aquests principis presentats tant per la ciutat de Castelló com per l'Institut, estem convençuts de la important aportació d'aquest últim a la dinàmica cultural del nostre entorn immediat.

Oferint la col·laboració per a qualsevol actuació que pugui desenvolupar l'Institut en la nostra ciutat, donem la benvinguda en aquesta casa convençuts que entre tots millorarem l'esperit democràtic, participatiu i de nivell cultural que desitgem per a la nostra ciutat.

**ACTE
INAUGURAL
IMATGES
DE L'ACTE**

32

Taula presidencial, d'esquerra a dreta de la imatge: Vicent Pitarch, membre de l'Institut d'Estudis Catalans; Manuel Castellet, president, i Joan A. Argenter, president de la Secció Filològica.

Sala d'Actes del Centre Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Castelló.

Seqüència de fotografies del descobriment de la placa commemorativa.

34

35

